

Ціль міжкультурного навчання визначаємо як підготовку до контакту з іншою культурою, адекватну поведінку в умовах чужої культури, формування транснаціональної культури особистості. Організація такого навчання потребує ретельно розроблених навчальних матеріалів, що враховують різноманітність світових культур та мультимодальний підхід до сучасних методів навчання.

Список використаних джерел:

1. Cortazzi M., Jin, L. Cultural mirrors: Materials and methods in the EFL classroom. In Hinkel, E. (Ed.), Culture in second language teaching. Cambridge: Cambridge University Press, 1999. P. 196–219.
2. Kachru B.B. The Alchemy of English: The Spread, Functions, and Models of Non-Native Englishes. Oxford: Pergamon Press, 1986. 200 p.
3. Keles U., Yazan B. Representation of cultures and communities in a global ELT textbook: A diachronic content analysis. Language Teaching Research. 2023, Vol. 27(5). P. 1325–1346.
4. Martin J.N., Nakayama T.K. Intercultural Communication in Contexts. Mountain View, California : Mayfield Publishing Company, 1999. 364 p.

ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ ЗАСОБАМИ ДІАЛОГІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ

Семененко І.Є.

*доцент, канд.пед. н., доцент кафедри мовної підготовки
Харківського національного автомобільно-дорожнього університету
м. Харків, Україна*

Метою мовної підготовки іноземних студентів є не тільки засвоєння ними певного об'єму лексичних одиниць, формування необхідних компетенцій у різних видах мовленнєвої діяльності, а й розвиток творчих здібностей студентів, стимулювання їхньої самостійної продуктивної навчальної діяльності. Шляхами досягнення цього є створення умов для активної співпраці викладача і студентів як рівноправних партнерів навчання, перехід від трансляційної навчальної діяльності до діалогового подання змісту мовної підготовки.

Діалогова взаємодія як засіб формування мовленнєвої компетентності іноземних студентів реалізується в межах педагогіки співпраці (зокрема

активного діалогічного проблемного навчання), що передбачає стимулювання пізнавально-пошукової діяльності суб'єктів навчального діалогу через активізацію їхнього внутрішнього інтелектуального ресурсу та творчого потенціалу задля формування у студентів мовленнєвих навичок і вмінь, необхідних для реалізації іншомовної навчально-професійної комунікації у процесі отримання фахової підготовки.

Упровадження навчального діалогу на заняттях з мовної підготовки іноземних студентів безпосередньо пов'язане з практичною реалізацією суб'єкт-суб'єктної парадигми освіти, у контексті якої навчальний процес розглядається як діалогічна взаємодія всіх суб'єктів (рівноправних партнерів) та їх сенсів, результатом чого є суб'єктивне знання – особистісно цінний інтелектуальний ресурс.

У формуванні професійно зорієнтованої мовленнєвої компетентності іноземних студентів засобами діалогічної взаємодії важливим чинником є дидактичні умови, що визначають правила, сприяють ефективній реалізації обраного викладачем навчального засобу і підвищують якість його впливу на процес формування мовленнєвої компетентності. Дидактичні умови є результатом цілеспрямованого відбору елементів змісту, методів, прийомів, організаційних форм навчання для досягнення конкретної дидактичної мети.

Не менш значимим є й професіоналізм викладача, наявність в нього необхідних особистісних якостей. Серед професійних особистісних рис викладача, який працює з іноземними студентами, виокремимо ті, що, як ми вважаємо, сприяють ефективній співпраці між учасниками діалогічної взаємодії.

По-перше, це партнерське ставлення до студентів. Викладач повинен бути готовим завжди сприймати іноземного студента як рівноправну самобутню особистість, суб'єкт освітньої діяльності, індивіда, який має неповторні природні дані, суб'єктивний соціальний досвід, певні компетенції, здатний до активної самостійної діяльності.

По-друге, важливою рисою особистості викладача, який працює з іноземцями, є толерантність. Її ми позиціонуємо як відмову від претензій на володіння абсолютною істиною, відкритість до сприймання та розуміння думок інших людей, гнучкість і терпимість до протилежних позицій у дискусії.

Третьою особистісною якістю є фасилітативність, яку сучасні українські науковці розуміють як здатність актуалізовувати ціннісне ставлення до людей, природи, національної культури на основі організації гуманістичного, діалогічного, суб'єкт-суб'єктного спілкування, атмосфери безумовного прийняття, розуміння та довіри [2, с. 170]. Її головним завданням є допомога студенту в усвідомленні себе як самоцінності, підтримання його прагнення до саморозвитку, самореалізації, самовдосконалення, сприяти його особистісному зростанню, розкриттю здібностей, пізнавальних можливостей.

У якості четвертої риси назвемо здатність до метадіяльності, тобто уміле керування процесом організації роботи студента. Завданням викладача при цьому є поставити студента у позицію суб'єкта навчальної взаємодії, сформувати в нього внутрішню основу (знання, вміння, переконання), що надасть йому змогу самостійно вирішувати поставлені завдання у мовленнєвій діяльності [1, с. 92]. Важливим для викладача при цьому є збереження балансу між авторитарною та ліберальною позиціями у діалогічній взаємодії зі студентом. На ефективність міжособистісної взаємодії може негативно впливати як невпевнена поведінка викладача, відсутність з його боку контролю над освітньою ситуацією, так і надмірний тиск, що призводить до психологічної замкненості студента та перешкоджає адекватному й успішному сприйняттю ним навчального завдання. Діяльність викладача у діалогічній взаємодії зі студентом повинна спрямовуватися не на авторитарну, догматичну передачу інформації, а на розвиток елективності й самостійності іноземних студентів у формуванні знань, на перетворення їх в активних суб'єктів навчального процесу.

Останньою, але визначною особистісною якістю викладача є вміння створювати атмосферу емоційного комфорту у процесі діалогічної взаємодії з іноземними студентами. Створення позитивного мікроклімату в студентській багатонаціональній аудиторії, дотримання емоційної рівноваги у взаєминах між викладачем і студентами є джерелом психоемоційного фону міжособистісних стосунків суб'єктів взаємодії та сприяє досягненню глибинного рівня діалогічного спілкування суб'єктів навчального процесу. Відсутність емоційної напруги у ході навчального заняття і мовленнєвої діяльності іноземного студента сприяє формуванню в нього позитивного ставлення до діалогу як засобу навчання, створенню толерантних відносин між викладачем і студентом шляхом зняття психологічних бар'єрів, створення безконфліктного середовища, що повинно стати базою для творчої сумісної діяльності, емпатичної й толерантної співпраці учасників навчального діалогу.

Щоб усунути внутрішні перешкоди для успішної реалізації діалогічної взаємодії на заняттях з мовної підготовки іноземних студентів доречним буде використання спеціальних психологічних прийомів. Розглянемо їх більш детально. Прийом «Зняття страху» будується на організації викладачем взаємодії таким чином, щоб студенти не відчували дискомфорту, побоювання чи страху за умов необхідності починати навчальний діалог чи висловлювати свою позицію іноземною мовою, не боялися робити помилки, виправляти їх, шукати та знаходити шляхи уникнення помилок. Прийом «Право на помилку» дозволяє іноземним студентам помилятися без загрози для успішності, допомагає усвідомити значущість «розумної помилки». Прийом «Мовчання викладача» надає можливість збільшити ефективність взаємодії в групі за умов, якщо пауза очікування відповіді від студента триває 2-3 секунди, то вірогідність отримання вірної відповіді стає меншою вдвічі, тому правильним буде збільшити паузу до 5-8 секунд [1, с. 96].

Головною умовою успішної діалогічної взаємодії на заняттях з мовної підготовки іноземних студентів є відносини між викладачем і студентами як

рівноправних партнерів у спілкуванні, які довіряють та позитивно ставляться один до одного. Досвід багатьох педагогів свідчить, що за умов, коли викладач не знайшов чи втратив взаєморозуміння з групою, то виникає негативне ставлення не тільки до нього як партнера по навчальному діалогу, а й активне неприйняття всієї інформації, що від нього надходить, аж до небажання вивчати іноземну мову. Однак за повного контакту викладача з іноземними студентами навчальний діалог сприяє їх особистісному всебічному розвитку.

Також серед дидактичних умов ефективної реалізації діалогічної взаємодії з метою формування професійно зорієнтованої мовленнєвої компетентності іноземних студентів є активізація пізнавально-пошукової діяльності всіх її суб'єктів, що стимулює їхні розумово-пошукові ресурси та критичне мислення, сприяє створенню ціннісно-сислового, проблемно-пошукового й рефлексивного простору, забезпечує формування стійкого інтересу суб'єктів взаємодії до процесу розвитку особистісної діалогічної культури та потреби в саморозвитку й самоосвіті, дає змогу кожному партнеру виявити свою суб'єктну позицію.

Ефективна реалізація навчального діалогу в процесі мовної підготовки іноземних студентів, формування їхньої мовленнєвої компетентності вимагає урахування розглянутих нами особливостей активного діалогічного проблемного навчання та специфіки організації мовленнєвої підготовки іноземних студентів.

Список використаних джерел:

1. Лапіна В.О. Навчальний діалог як засіб формування мовленнєвої компетентності студентів технічного вищого навчального закладу в процесі вивчення іноземних мов : дис.. ...канд. пед. наук : 13.00.09 – теорія навчання . Кривий ріг, 2015. 325 с.
2. Курлянд З., Фокша О., Поповський Ю. Дослідження педагогічної фасилітації учителя як вітагенної педагогічної технології. *Наука і освіта*. 2018. № 4. С. 168-176.